

SOLHJEMGÅRD

*Historien bag strandgrundene på matr. nr. 13 b af Kirke Stillinge
samlet af Helge Christiansen 2010*

Solhjemgård ligger ved Kirke Stillinge Strand og er en del af et stort sommerhusområde. Sådant har det naturligvis ikke altid været. Hvis vi går tilbage til 1700-årene, var området skovløst med lyng og græs. Der var heller ingen huse. Alle boede samlet i landsbyerne. I Kirke Stillinge By lå der 14 gårde og lige så mange huse, og der boede 217 personer. Med undtagelse af kirken og præstegården var hele Kirke Stillinge ejet af kongen og var en del af det store Antvorskov Gods med kongens vildtbane (jagtdistrikt). Særlig Frederik II var meget jagtinteresseret og opholdt sig meget på Antvorskov slot. Tårnet på slotskirken var 73 m højt, så det har kunnet ses fra Storebæltskysten.

Bønderne i Kirke Stillinge var rytterbønder. Det vil sige, at de i leje eller fæste, som det kaldtes, skulle holde en ryttersoldat med fuld udrustning. Markerne blev drevet i fællesskab, og strandområdet blev ikke dyrket, men brugt til græsning for husdyrene.

De sommerhusgrunde, der hører til Solhjemgård, har alle matrikelnummer 13 efterfulgt af et eller to bogstaver. Det viser, at de er en del af gård 13 a i Kirke Stillinge. På det ældste kort over Kirke Stillinge by 1769 ligger denne gård nordvest for kirken. I 1790 blev Kirke Stillinge udskiftet, så fællesdriften ophørte, og hver gård fik sin egen jord. Nogle af gårdene og husene blev flyttet udenfor byen. Nummer 13 fik dog lov til at blive liggende og fik tildelt omkring 80 tønder land, nemlig 58 3/14 tdr. land i en stor trekant ved gården, og en strandlod på 20 7/14 tdr. land. Det er denne strandlod, som skulle blive til Solhjemgård, og som blev opmålt første gang i 1790. Hartkornet på hele gården var 9 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 1/13 album.

Fæsteren af gården var i 1769 rytterbonde Lars Jensen. Lars Jensen var ca. 24 år gammel, da han i 1762 blev gift med den 25-årige Dorthe Larsdatter og formentlig samtidig overtog fæstet. De fik 3 børn sammen, inden han døde som 34-årig. Enken giftede sig hurtigt igen med den 28-årige Niels Frandsen. De kom ud for en stor forandring, da krongodset blev solgt i 1774, og Stillinge og Hejninge sogne kom til at høre til en helt ny hovedgård, Valdbygården. Rytterbønderne blev da almindelige

fæstebønder, der i stedet for at lønne en soldat så skulle møde til hoveri på Valdbygården.

På kortet fra 1769 er de gamle marknavne bevaret. På hovedlodden ses navnet Øreland, som blev gårdens navn fra 1790. På udlodden ses navnene Bilod, Granskifte og Steen Stykkerne.

I 1806 døde Niels Frandsen, men enken fortsatte fæstet med sin voksne søn Lars Larsen til hjælp. Da hun døde, overtog han fæstet indtil 1820, hvor Knud Larsen fik fæstebrev 12. august.

Fæsteprotokollen 1841 giver mange oplysninger om Ørelandsgården. Det nye hartkorn var 8-4-2-2 1/13 og arealet stort set det samme som før: 78 tdr. land, 5 skæpper og 3 fjerdingkar. Der var 71 fag hus foruden Korsmarkshus på udlodden med 7 fag. Brandassurancen var 1840 rigsdaler for gården og 160 for huset. Den årlige landgilde var 4 tdr. rug, 4 tdr. byg og 4 tdr. havre. I hoveripenge skulle ydes 39 rigsdaler og 48 skilling. Til vedligeholdelse af de 2 træbroer over Tudeå ved Langebjerg skulle ydes 1 Rdlr.

På gårdens mark findes et stort oldtidsminde, en langdysse med to gravkamre, hvor randstenene er fjernet. Her er den største sten forsynet med helleristninger: 2 skibsbilleder og en mængde skåltegn.

Knud Larsen blev kaldt Kloge Knud, og man fortalte, at han fik sin klogskab ude ved langdyssen. Hver nytårsnat red han ud til dyssen, og der lærte han sine kunster.

Engang fik han besøg af nogle omrejsende kedelflikkere, som havde deres varer på en vogn. De havde en stor hund med til at bevogte varerne. Knud påstod, at man sagtens kunne stjæle, selvom hunden var der, men det benægtede kedelflikkerne. De væddede så to speciedalere, men Knud gik blot hen og tog hunden bort.

En anden gang kørte Knud hjem fra Slagelse, og hestene løb fra ham, da han var faldet af vognen. Hestene løb forbi hans gård, men Knud gik blot hjem og sagde: "De kommer nok". Og ganske rigtigt, hestene løb ud i en grusgrav og vendte der, inden de løb hjem.

Disse heste var ikke ganske almindelige, det var et par grå køreheste, som altid kunne finde vej. Knud kørte tit på lange rejser, og selv i mørke nætter, hvor han måske ikke var helt ædru, kom han aldrig galt af sted.

"Hestene førte ham, hvorhen han ville", sagde man.

Knud Larsen havde en søn, der hed Rasmus Knudsen og en sønnesøn Vilhelm Knudsen, der blev gårdejer i Mullerup. Denne Vilhelm Knudsen fortalte i 1936:

"Jeg husker fra min barndom, at min bedstefader hvert år ofrede til højfolkene, de underjordiske. Det foregik juleaftensdag sidst på eftermiddagen. Knud gav sin kone besked om at tage en kurv og deri lægge noget af det bedste, der var i huset, kage, flæsk, pølse, osv. Desuden lagde han selv nogle penge i kurven. Så red han på en bestemt af sine heste ud på marken, red 3 gange rundt om dyssen og lagde derpå maden og pengene på en flad sten. Om morgenen var offeret altid forsvundet."

Dyssen hedder Breddysse, og man siger, den er rejst over en konge og hans dronning. Da Ørelandsgården i 1895 blev udflyttet, blev den bygget lige ved siden af dyssen, nuværende adresse Støvlebækvej 8. (Den kan beses.)

Den gamle gård inde i byen blev revet ned med undtagelse af det halve stuehus, som stadig ligger på adressen Stillingevej 84. Ved siden af den gamle Ørelandsgård i Kirke Stillinge lå et langt gammelt hus med 2 lejligheder, Catrinedalshuset. Ud for dette hus var der en bybrønd med en træpost, og her hentede alle byens folk deres drikkevand. Denne træpost var sat over Sankt Clemens kilde, hvis vand gennem århundreder blev regnet for helbredende. Når syge folk kom, ofrede de til kilden. Der kom så mange penge ind og strømmede så mange mennesker til, at kirken i 1400-årene måtte udvides voldsomt. Derfor er der stadig en meget stor kirke i byen.

Så sent som i 1800-årene var der stadig kildemarked i Stillinge sankthansaften, men folk tabte efterhånden troen på det helbredende kildevand.

En bondemand fra omegnen fortalte således, at hans nabokone havde givet ham en lerdunk med til Stillinge. Hun havde så megen gigt i sin højre arm, og bad ham fylde dunken med kildevand. Det glemte han, indtil han var næsten hjemme igen. Han fyldte så dunken i en mergelgrav, og glad var hun, da hun fik vandet.

Nogen tid senere takkede hun ham igen for det kildevand, det gjorde så

godt for hendes gigt, hver gang hun tog af det. Den pågældende bondemand var herefter overbevist om, at almindeligt vand var lige så godt som kildevandet fra Stillinge.

Ørelandsgården blev solgt til Mads Jacobsen, Croneshvile i Lundforlund, og han fik sit skøde tinglæst 8. januar 1861. Ved købekontrakt af 27. februar 1862, tinglæst 28. februar 1865, solgte Jacobsen til Jens Frederik Ferdinand Hjort.

Den næste ejer blev Hans Chr. Jensen, der fik tinglæst skøde den 1. juni 1875. Gården er stadig i denne families eje. Hans Chr. Jensen fik straks lejlighed til at øge gårdens tilliggende, idet han købte 39 tdr. 3 skp. land fra Vejsagergård og solgte strandlodden til Peder Pedersen, Store Kongsmark. Disse handler blev tinglæst 3. august og 29. juni 1875. Hans Chr. Jensen må have været syg, for allerede 23. oktober 1877 fik han tinglæst en forpagtningskontrakt, som først skulle gælde efter hans død. Den var til hans svoger fra Løve, Hans Peder Hansen, og kom til at gælde fra 1. april 1878. Hans Chr. Jensen døde 7. september 1878, og da han var enkemand, blev hans 6-årige datter Dorthea Marie Jensen arving til det hele. Hun kom i pleje hos sin bedstemoder på Davrekildegård ved Gierslev, og Hans Peter Hansen var flyttet til Stillinge som forpagter. I folketællingen 1880 var han 27 år, hans kone Caroline var 17 år, og de havde 2 piger og 3 karle som tyende.

Fra 1885 kom der en ny forpagter, Peter Agerskov, der kom fra Roskilde. Han fik kontrakt på 10 år, og han var en af de største andelshavere, da Stillinge Mejeri blev bygget i 1887.

I 1893 blev Dorthea Marie Jensen gift med Sofus Gunnar Jensen fra Ørslev. De byggede i 1895 en helt ny gård ude på marken, hvor den stadig ligger. Den gamle gård blev delvis nedrevet og udlejet på 49 år med 1 tdr. land til ringer Hans Jensen og boelsmand Hans Peter Andersen, tinglæst 8. oktober 1895. Samtidig med udflytningen fik gården forkortet navnet fra Ørelandsgård til Ølandsgård.

I 1927 overdrog Sofus Jensen gården til sin søn Hans Chr. Jensen. Hans datter Anne Marie Jensen overtog gården efter sin far i 1975. Hun

overdrog i 1988 halvdelen af gården til sin søn Hans Chr. Jensen, og senere det hele. Han er nu 5. generation på slægtsgården.

Fæstere og ejere af Ølandsgård:

1740 fæster Jens Frandsen
1750 " Ole Olsen
1762 " Lars Jensen
1772 " Niels Frandsen
1806 " Enke Dorthe Larsdatter
1812 " Lars Larsen
1817 " Lars Jørgensen
1820 " Knud Larsen
1859 ejer Anders Jacobsen
1862 " Jens Frederik Ferdinand Hjort
1875 " Hans Christian Jensen
1878 umyndige Dorthe Marie Jensen
1893 Sofus Gunnar Jensen
1927 Hans Christian Jensen
1975 Anne Marie Vincents Jensen
1988 Hans Christian Jensen

Knud Larsen byggede et hus på strandlodden i 1841. Det var altså den første bebyggelse på det område, der blev til Solhjemgård. Huset blev vurderet til brandforsikring 15. juli 1841. Beboer var Peder Jensen.

Strandlodden matr. nr. 13 b blev i 1874 solgt til murer og gårdejer i Kongsmark Peder Pedersen. Hans jord i Kongsmark grænsede op til strandlodden på Kirke Stillinge mark. I handlen medfulgte Korsmarkshus, der havde fået navn efter nabolodden på matr. nr. 12, Korshøismarken. Huset fik Peder Pedersen beskrevet og vurderet til brandforsikring den 2. juni 1874. Det var beboet af lejer Lars Hendriksen. Huset var 7 alen bredt og 19 alen langt i 7 fag og var bygget af bindingsværk med stråtag. Det lå i retningen øst-vest og var indrettet fra øst med 2 fag lade, 2 fag kammer, gang, skorsten og tørvehus, 3 fag stue. Huset blev vurderet til 180 Rdlr.

Den 19. januar 1886 blev der holdt auktion over Peder Pedersens gård i Store Kongsmark, som bestod af matr. nr. 3 + 4 + 5a + Kirke Stillinge

13 b. Den blev overtaget af prokurator Strøbech i Korsør, hvis enke den 24. marts 1896 forpagtede hele gården bort til ungkarl Poul Valdemar Christensen fra Ormslev. Hans far, gdr. Samuel Christensen, Ormslev, måtte være kurator, fordi Valdemar var under 25 år.

Han blev gift med Anne Olsen fra Øster Stillinge Vestergård, og de købte 13 b med 21 tdr. land og byggede en ny landbrugsejendom i 1902. Ejendommen ligger stadig samme sted, nu Mejsevej 5. Det gamle Korsmarkshus blev nedrevet. Det lå, hvor adressen nu er Emuvej 4. Matrikelnumret er 13 bp. Valdemar Christensen døde allerede i 1923, og i 1929 blev ejendommen overtaget af en datter Dorris Christensen og hendes mand Johannes Brostrup Jensen fra Ørslev. Der var da kun 18 tdr. land jord, idet næsten 2 tdr. land strandgrund var solgt til branddirektør S. Werner, matr. nr. 13 c og d. Denne grund blev senere solgt til Valdemarskilde.

Brandvurdering 15. juli 1841 af Korsmarkshus:

No 2480 p. 1970.

13 Stillinge Sogn Kirke Stillinge Mark paa Lungen Korsmarkshus Beboer Peder Jensen BV 42.

Ejer Gården No 2 Knud Larsen. Grundejer Valdbyegaard.

a. Stuehuus med Gaule i Øster og Vester, 21 Alen langt, 8 Fag, 7 Alen bredt. Ege- og Fyrreunder- Fyrre- og Elleovertømmer. 2 Fag Kammer og Stald, 2 Fag Stue, 1 Fag Kiøkken, 1 Fag Stue, 2 Fag Tørvehuus. Med en Skorsteen, Bageovn, Loft over 4 Fag. Blyvinduer. Ordinaire Dørre.

Taxeres de 4 Fag a 25 Rdlr. og de 4 Fag a 15 Rdlr. I alt 160 Rigsdaler. Ey forhen forsikret.

Brandvurdering 2. Juni 1874. Forsikrings nr. 42.

Undertegnede Sognevurderingsmænd har i Dag foretaget følgende Beskrivelse og Vurdering til Indtegnning i den almindelige Brandforsikring for Landbygninger.

Stillinge Sogn, Kirkestillinge Byes Mark.

Gaardejer Peder Pedersens Ejendoms Hus paa Matricul No. 13b. (forhen Gaardejer Hjorth). Den nye Ejer har endnu ikke Skjøde. Huset beboes af Lejer Lars Hendriksen.

Stuehus som ligger i øst og Vest, opført af Fyrrebindingsværk paa Steen med klinede Vægge og Straatag, er 19 Alen langt, 7 Alen dybt og 3 Alen høit, inddelt i 7 Fag og indrettet fra øst: 2 Fag Lade, 2 Fag Kammer, Gang, Skorsten og Tørvehus, 3 Fag Stue. Fra Vest er 3 hele Fag og 2 halve forsynet med Brædeloft, overalt fornødne Døre og Vinduer. I Bygningen er opført en Skorsten med raa og brændte Sten.

Bygningens Alder vides ikke.

Den vurderes som Nybygning de 4 vestre Fag 50 = 200

De 3 østre Fag til 30 Rdlr. pr. Fag $\equiv \frac{90}{}$

Tilsammen $\frac{\quad}{290}$

Ved Brug og Ælde skjønnes Bygningen at være forringet 110 Rdlr. og ansættes saaledes til Brandforsikring for 180 Rdlr. Huset var forhen forsikret for 160 Rdlr. Huset ligger over 100 Alen fra enhver fremmed Bygning. Store Kongsmark, den 2. Juni 1874.

I 1945 havde følgende personer strandgrunde på matr. 13 b af Kirke Stillinge hos Johannes B. Jensen: På lejede grunde: Kontorassistent Jens Chr. Frederiksen, læge Poul Høgdal, Fisketorvet 8, fru Johanne Olsen, Sdr.Stationsvej 13 og snedkersv. Peter Vilhelmsen, Nansensgade 2.Solgte grunde: 13 c og d godsejerinde Elisabeth de Neergaard, Valdemarskilde. 13 e bager Carl Christiansen, Pedersborg. 13 f snedkermester Aage Olsen, Jernbanegade 26. 13 g fru Emma Thorseth, Sorø. 13 h proprietær Hjalmar Christiansen, Øster Stillinge. 13 i typograf Henning Clausen, Parkvej 16.

I 1960 havde Johannes Brostrup Jensen 10,5008 hektar tilbage incl. 12 strandgrunde der var udlejet til:

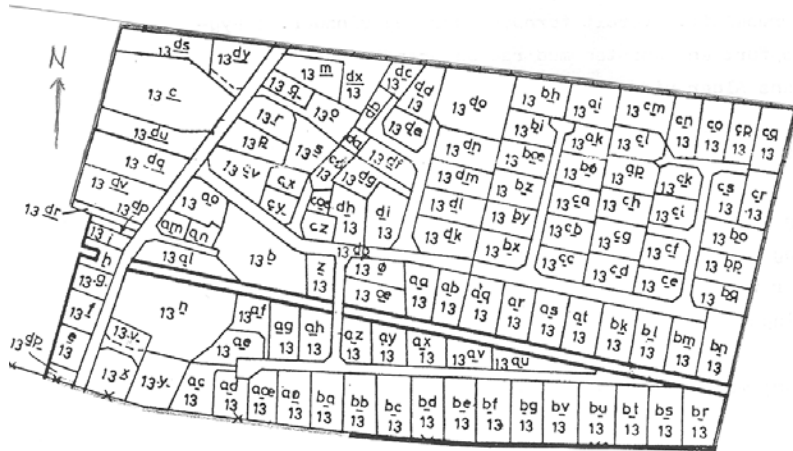
Kontorassistent Jens Frederiksen, Dannevirkegade 27, Kbh. V.
Snedkersvend P. Vilhelmsen, Nansensgade 2, Slagelse
Tjener P. Christensen, Absalonsgade 28
Prokurist P. Nielsen, Volden 2 c
Depotejer Regnar Jensen, Hellig Andersvej 20
Blomsterhandler Henrik Larsen, Banegårdspladsen
Direktør J.B.Nellemann, Kongelyset 96
Slagtermester Chr Jensen, Ortved pr. Ringsted
Sadelmager Harry Hansen, Platanvej 30
Fabrikant Peter Knudsen, Hellig Andersvej 6
Viceinspektør Fr. Andersen, Østre Alle 5
Mekaniker Henry Pedersen, Vemmelev.

De solgte grunde i 1960 med matrikelnummer, ejer og kvadratmeter:

13 c Charlottedal Godskontor, 9760
13 e fru Asta Christiansen, Pedersborg, Sorø, 680
13 f fru Kamilla Nielsen, Æbeløgade 44, Kbh. Ø, 680
13 g fru E. Thorseth, Solsortvej 87, Kbh. F, 530
13 h fru Ane Christiansen, Øster Stillinge, 550
13 i typograf Henning Clausen, Kandestøbergade 6, 400
13 m fru Johanne Johansen, Danasvej 15, 2310
13 n læge Poul Høgdal, Fisketorvet 8, 4050
13 o entreprenør Ejner Christensen, Halseby, Korsør, 4620

Matrikelkort over de ca. 120 strandgrunde på 13 b, Kirke Stillinge.

Kanalen fra Støvlebækken til Storebælt blev i maj 1947 optaget i fortegnelsen over de mindre vandløb. Hidtil havde Støvlebækken løbet ud i Almindrenden med udløb i Storebælt ved Kelstrup Strand.

Vejen langs stranden (Kongsmarkvej) blev tjæret i 1947. Den fik navn på et byrådsmøde den 14. januar 1974.